

Tapio Kari / ABa

19.4.2016

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

TyV@eduskunta.fi

Viitteenne: Asiantuntijakuuleminen 20.4.2016;
HE 39/2016 vp / Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työntekijöiden lähettämisestä ja
eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunto työntekijöiden lähettämisestä koskevasta hallituksen esityksestä

Rakennusteollisuus RT on ollut edustettuna Työministerin asettamassa työryhmässä, joka on valmistellut hallituksen esityksen HE 39/2016. RT suhtautuu myönteisesti hallituksen esittämiin uudistuksiin.

Hallituksen esityksessä on päädytty esittämään rakennusalalle täytäntöönpanodirektiivin 12 artiklan 6 kohdan mukaisesti muita asianmukaisia täytäntöönpanotoimenpiteitä kuin tilaajan vastuuta alihankkijan työntekijän oikeuksista. Lain 15 §:ssä oleva menettely on kehitetty RT:n ja Rakennusliiton toimesta. Yhdessä rakennusalalla jo nyt voimassa olevien muita aloja tiukempien määräysten kuten veronumeron, verottajalle tehtävien kuukausi-ilmoitusten, pakollisen henkilökortin, työntekijäluettelon ja rakennusalalla muita aloja laajempaan ja tiukempaan noudatettavan tilaajavastuulain säännösten kanssa työryhmän esittämät toimenpiteet muodostavat rakennusalalla kokonaisuuden, jolla ehkäistään ja torjutaan tehokkaasti myös lähetettyjen työntekijöiden oikeuksien polkemista.

Menettelyä on kritisoitu sen vuoksi, että siinä tilaajalla ei ole materiaalista vastuuta lähetetyn työntekijän oikeuksista kuten palkasta. Materiaalinen vastuu ei tosiasiallisesti parantaisi lähetettyjen työntekijöiden asemaa. Jo nyt ulkomaisella työnantajalla on materiaallinen vastuu työntekijälle maksettavasta palkasta, silti kaikki lähetetyt työntekijät eivät saa itselleen kuuluvaa palkkaa yksinkertaisesti siitä syystä, että palkan puutteellisuus ei tule koskaan ilmi eikä siihen puutu kukaan. Nyt esitetyn 15 §:n mukaisella säännöksellä edistetään epäkohtiin puuttumista ja sitä kautta parannetaan lähetettyjen työntekijöiden asemaa.

Rakennusalaan koskeva 15 §:n mukainen menettely on laajennettu koskemaan myös työvoiman vuokraustilanteita. Vaihtoehtona ollut direktiivin mukainen materiaallinen vastuu olisi koskenut vain alihankintatilanteita. Tämän hetken trendi rakennusalalla on, että lähetetyt työntekijät tulevat yhä useammin vuokratyöntekijöinä.

Materiaalinen vastuu olisi useassa tapauksessa omiaan johtamaan asioiden peittelyyn kun taas nyt esitetty menettely edistää epäkohtien julkituloa. Se myös sitoo hankintaketjun yläpään rakennuttajaa myöten selvittämään työmaalla esiin tulleet epäkohdat. Sekä materiaalisessa vastuussa että nyt esitetyssä menettelyssä olennaiseksi kysymykseksi nousee, haluatko ja uskaltavatko mahdollista alipalkkaa saaneet lähetetyt työntekijät nostaa epäkohdan esille.

Rakennusliiton ja RT:n yhdessä kehittämällä ja työryhmän esittämällä mallilla pyritään nimenomaan siihen, että alipalkkaustilanteet tulevat julki ja niihin puututaan rakennustyömaan kannalta merkittävän tahon, pääurakoitsijan tai rakennuttajan toimesta. Materiaalinen vastuu pysähtyisi toimeksiantajaan eikä välttämättä koskaan tulisi rakennuttajan tietoon. Rakennusalan kulttuurin muuttumiseksi olisi tärkeätä, että rakennuttajakin tietää mitä alihankintaketjuissa oikeasti tapahtuu.

Rakennuttajan tai pääurakoitsijan puuttumisveloitteen tehosteeksi on työryhmän esityksessä säädetty laiminlyöntimaksu. Materiaalisen vastuun toteutumiseksi ulkomaisen työntekijän pitäisi nostaa kanne alioikeudessa. Ilmoituksen tekeminen pääurakoitsijalle tai rakennuttajalle on huomattavasti helpompi ja palkkasaamisten saamiseksi varmempi toimenpide kuin työn teettäjän haastaminen oikeuteen. Ilmoitukselle ei ole säädetty määrämuotoa, mikä helpottaa sen tekemistä.

Menettely on myös leimattu syrjiväksi, koska muilla kuin lähetetyillä työntekijöillä ei ole mahdollisuutta ilmoittamalla saada rakennuttaja tai pääurakoitsija vaatimaan työnantajaltaan selvitystä maksetuista palkoista. Direktiivi 2014/67/EU ja sen emodirektiivi 96/71/EY koskevat palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvaa työntekijöiden lähettämistä ja direktiivin 2014/67/EU 12 artikla vastuuta alihankinnassa, jossa työntekijöitä on direktiivin tarkoittamalla tavalla lähetetty. Direktiivi ei ota kantaa muiden kuin lähetettyjen työntekijöiden oikeusasemaan.

Toisaalta muiden työntekijöiden asema tulee turvatuksi rakennusalan työehtosopimuksen osana noudatettavan ulkopuolisen työvoiman käyttöä koskevan sopimuksen perusteella. Sen perusteella tilaaja on viime kädessä vastuussa alihankkijan työntekijän palkoista, mikäli saamatta jääneistä palkoista on ilmoitettu tilaajalle vähintään seitsemän päivän kuluessa niiden erääntymisestä. Vuosittain tilaajat maksavat rakennusallalla alihankkijoiden työntekijöiden palkkasaamisia tämän säännöksen perusteella kymmeniä jopa satoja tuhansia euroja.

Rakennuttajia edustavien tahojen puolelta esitetyn 15 §:n menettelyä on kritisoitu sen vuoksi, että toimintavertaisuudeksi olisi pitänyt säätää päätoteuttaja. Valtioneuvoston rakennustyön turvallisuudesta antamassa asetuksessa päätoteuttajalla tarkoitetaan rakennuttajan nimeämää pääurakoitsijaa tai pääasiallista määräysvaltaa käyttävää työnantajaa taikka sellaisen puuttuessa rakennuttajaa itseään. Lopputulos on, että päätoteuttaja on joko rakennuttaja tai pääurakoitsija. Kuten jo päätoteuttajan määritelmä osoittaa, yksittäistapauksessa voi olla vaikea käsittää mikä taho kullakin työmaalla toimii päätoteuttajana, puhumattakaan siitä, että yksittäinen lähetetty työntekijä voisi tietää kuka sopimuksessa on nimetty päätoteuttajaksi. On vain kohtuullista, että lähetetty työntekijä voi tehdä ilmoituksen kummalle tahansa ilman pelkoa oikeuksiensa menettämisestä.

Esitetty laki lähetetyistä työntekijöistä lisää merkittävästi lähettävän yrityksen, mutta myös rakennusalan tilaajan, pääurakoitsijan ja rakennuttajan hallinnollista taakkaa eli byrokratiaa.

Edellä käsitellyn 15 §:n menettelyn lisäksi tilaajan on urakkasopimuksissa muistutettava lähettävää yritystä velvollisuudesta tehdä etukäteisilmoitus työntekijöistä sekä edustajan asettamisesta. Tilaajan on annettava tietoa vuokratyötä lähettävälle yritykselle ja autettava viranomaisia edustajan tavoittamisessa. Velvollisuuksien laiminlyönnistä voi seurata laiminlyöntimaksu.

Lakiesitys on merkityksellinen paitsi lähetetyn työntekijän aseman parantamisessa myös harmaan talouden torjunnassa. Harmaan talouden torjunnan kannalta olennaista on eri toimijoiden yhteistyö. Kun kukin rakentamisen osapuoli hoitaa oman osuutensa ja tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, voi lopputulos onnistua.

Lähettävän yrityksen velvollisuus ilmoittaa lähetetyistä työntekijöistä on tarkoitettu tulemaan voimaan myöhemmin. Ilmoittamista varten lähettävälle yritykselle on luotava yksinkertainen ja sähköisesti toimiva työkalu, josta samanaikaisesti tiedon lähetettävistä työntekijöistä saavat sekä valvova viranomainen että rakennuttaja ja pääurakoitsija. Näille kaikille tieto on merkityksellinen omien velvoitteiden hoitamisen kannalta ja siksi yhteistyö on tässäkin asiassa järkevää. Keskustelut viranomaisten ja yksityisten toimijoiden välillä on jo aloitettu. Rakennuslalle viimeisenä kymmenenä vuotena tulleet lisääntyvät velvoitteet on voitu tehokkaasti hoitaa vain kehittämällä toimivia sähköisiä järjestelmiä. Avainsana kehitystyössä on ollut avoimuus: kerran kerättyä relevanttia tietoa on voitava jakaa avointen sähköisten rajapintojen kautta niille tahoille, joille tieto on merkityksellistä - olipa sitten kyseessä viranomainen tai yksityinen toimija.

Rakennusteollisuus RT ry

Tapio Kari
työmarkkinajohtaja